

Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek

Editörler:

Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU

Prof. Dr. Uğur SAK

6. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Prof. Dr. Uğur SAK

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VE ÖZEL YETENEK

ISBN 978-605-318-804-9

DOI 10.14527/9786053188049

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Şubat 2017, Ankara

6. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Melek İnci
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Tarcan Matbaacılık Yayın. San. - Murat Tarcan

İvedik Cad. No: 417

Yenimahalle/ANKARA

Kızılbey Vd 8230201756

Tel: (0312) 384 34 35

Faks: (0312) 384 34 37

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 47663

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Ülkemizde özel eğitime yönelik yapılan çalışmalarda son yıllarda artış olduğu görülmektedir. Özel eğitim alanında öğretmen yetiştirme ile ilgili gerçekleşen son değişimler ile alanda köklü bir değişim gerçekleşmiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararı ile özel eğitim alanındaki tüm öğretmen yetiştirme alanları birleştirilmiş ve Özel Eğitim Öğretmenliği lisans programı oluşturulmuştur. Bu kitabın amacı yeni Özel Eğitim Öğretmenliği lisans programı kapsamında yer alan iki uzmanlık alanı olan öğrenme güçlüğü ve özel yetenek konularında öğretmen adaylarına genel bilgi kazandırmaktır. Öncelikli hedefi Özel Eğitim Öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan öğretmen adayları olan bu kitap, özel öğrenme güçlüğü ve özel yetenek konusunda güncel ve giriş düzeyinde temel bilgi edinmek isteyen tüm okuyuculara yönelik hazırlanmıştır.

Bu kitapta Öğrenme Güçlüğü grubunu tanıtan altı ve Özel Yetenek grubunu tanıtan altı ve iki grubun kesişimi olarak ifade edilebilecek 'iki kere farklı' grubunu tanıtan bir bölüm olmak üzere toplam 13 bölüm yer almaktadır. Kitabın birinci bölümü özel öğrenme güçlüğüne giriş bağlamında bilgi sağlarken, ikinci bölümü özel öğrenme güçlüğü'nün nedenleri ve özellikleri üzerine, üçüncü bölümü ise özel öğrenme güçlüğü'nün tanılanması süreçlerine odaklanmaktadır. Öğrenme güçlüğü olan bireylere yönelik sağlanacak akademik destek kitabın dördüncü bölümünü ve özel öğrenme güçlüğü olan bireyler için sağlanacak sosyal ve duygusal destek beşinci bölümünü oluştururken, altıncı bölüm dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu konusunda detaylı bilgi vermektedir.

Kitabın yedinci bölümü özel yeteneğin tanımı, sınıflamaları ve kuramları üzerine odaklanırken, sekizinci bölümü özel yeteneklilerin özellikleri ve tanılanması üzerine, dokuzuncu bölümü ise özel yeteneklilerin eğitim modelleri üzerine odaklanmaktadır. Özel yeteneklilerin eğitiminde öğretim programı farklılaştırması kitabın onuncu bölümünü ve özel yeteneklilerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimi kitabın on birinci bölümünü oluştururken, on ikinci bölüm Türkiye'de özel yeteneklilerin eğitimi konusunu açıklamaktadır.

Kitabın on üçüncü bölümünde ise özel yetenekli olup özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler olarak ifade edilen iki kere farklı gruba ilgili konulara odaklanılmıştır.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm bölüm yazarlarımıza değerli katkılarından dolayı teşekkürü bir borç biliriz. Ayrıca kitabın özenli bir şekilde siz okuyuculara ulaşmasını sağlayan değerli PEGEM AKADEMİ çalışanlarına da teşekkür ediyoruz. Kitabın özel eğitim alanına katkı getirmesini ve tüm eğitimcilere, uzmanlara, ailelere ve paydaşlara rehber olmasını dileriz.

Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU
ORCID No: 0000-0002-9933-5331

Prof. Dr. Uğur SAK
ORCID No: 0000-0002-9802-2499

Eş Editörler

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Prof. Dr. Uğur SAK

1. Bölüm: Özel Öğrenme Güçlüğüne Giriş

Doç. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU

ORCID No: 0000-0002-8969-7099

2. Bölüm: Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri ve Özellikleri

Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU

ORCID No: 0000-0002-9933-5331

3. Bölüm: Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tanılanması

Dr. Öğr. Üyesi Bora GÖRGÜN

ORCID No: 0000-0002-9080-5667

4. Bölüm: Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Akademik Destek

Arş. Gör. Dr. Özge Sultan BALIKÇI

ORCID No: 0000-0003-4632-1275

5. Bölüm: Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Sosyal,

Duygusal ve Davranışsal Destek

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU

ORCID No: 0000-0003-4349-9959

Arş. Gör. Erman KAYIŞDAĞ

ORCID No: 0000-0002-7319-5078

6. Bölüm: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

Dr. Öğr. Üyesi Kürşat ÖĞÜLMÜŞ

ORCID No: 0000-0001-7551-6894

7. Bölüm: Özel Yetenek Tanımı Sınıflamaları ve Kuramları

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün KİRİŞÇİ

ORCID No: 0000-0003-0925-7331

Prof. Dr. Uğur SAK

ORCID No: 0000-0002-9802-2499

8. Bölüm: Özel Yeteneklilerin Özellikleri ve Tanılanması

Dr. Öğr. Üyesi M. Bahadır AYAS

ORCID No: 0000-0002-7560-9465

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün KİRİŞÇİ

ORCID No: 0000-0003-0925-7331

9. Bölüm: Özel Yeteneklilerin Eğitim Modelleri

Arş. Gör. Gülşah AVCI DOĞAN

ORCID No: 0000-0002-9733-3228

Dr. Öğr. Üyesi N. Nazlı ATEŞGÖZ

ORCID No: 0000-0001-5944-937

10. Bölüm: Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Öğretim Programı Farklılaştırması

Arş. Gör. Gülşah AVCI DOĞAN

ORCID No: 0000-0002-9733-3228

Dr. Öğr. Üyesi Bilge BAL SEZEREL

ORCID No: 0000-0001-7262-3563

11. Bölüm: Özel Yeteneklilerin Sosyal, Duygusal ve Akademik Gelişimi

Dr. Öğr. Üyesi Ercan ÖPENGİN

ORCID No: 0000-0001-9526-4313

Fatih TOKMAK

ORCID No: 0000-0001-6887-3244

12. Bölüm: Türkiye’de Özel Yeteneklilerin Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Şule DEMİREL

ORCID No: 0000-0002-6709-7690

Dr. Öğr. Üyesi Ercan ÖPENGİN

ORCID No: 0000-0001-9526-4313

13. Bölüm: İki Kere Farklı: Özel Yetenekli Olup Özel Öğrenme

Güçlüğü Yaşayan Bireyler

Öğr. Gör. Özlem İLKER

ORCID No: 0000-0002-4120-7302

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları	v

1. BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE GİRİŞ

Giriş.....	2
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tanımı	2
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tarihçesi.....	5
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyleri Sınıflandırma	10
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Yaygınlığı	11
Özel Öğrenme Güçlüğü'nde Son Gelişmeler.....	14
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Türkiye'deki Durumu	15
Önemli Noktalar.....	19
Özet	20
Yararlanılan Kaynaklar	21

2. BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN NEDENLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Giriş.....	24
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Yaygınlığı.....	26
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri	29
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Erken Belirtileri.....	35
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Genel Özellikleri	43
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Akademik Özellikleri	46
Önemli Noktalar.....	49
Özet	50
Yararlanılan Kaynaklar	51

3. BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN TANILANMASI

Giriş.....	54
Tarama Süreci.....	54
Müdahaleye Tepki Modeli.....	55
Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tanılanması	57

Ekip Çalışması	67
Ailelerle İşbirliği	69
Yasal Haklar.....	71
Önemli Noktalar.....	73
Özet	73
Yararlanılan Kaynaklar	75

4. BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREYLER İÇİN AKADEMİK DESTEK

Giriş.....	78
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ve Okuma	78
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ve Yazma	82
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ve Matematik.....	85
Önemli Noktalar.....	90
Özet	90
Yararlanılan Kaynaklar	91

5. BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREYLER İÇİN SOSYAL, DUYGUSAL VE DAVRANIŞSAL DESTEK

Giriş.....	95
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Sosyal ve Duygusal Gelişim Özellikleri	96
Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişim	96
İlkokul Dönemi Sosyal Duygusal Gelişim	98
Ergenlik Dönemi Sosyal Duygusal Gelişim.....	100
Genç Yetişkinlik Dönemi Sosyal Duygusal Gelişim	102
Sosyal ve Duygusal Gelişimi Etkileyen Etmenler.....	103
Ailenin Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimine Etkisi.....	105
Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimine Çevresel Unsurların Etkisi	106
Okul Ortamının Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimine ve Davranışlarına Etkisi... ..	107
Sosyal Duygusal ve Davranışsal Özelliklerin Değerlendirilmesi	108
Gözlem.....	109
Görüşme (Mülakat).....	109
Kendi Kendini Değerlendirme	110
Sosyometri.....	110

Davranış Derecelendirme Ölçekleri	111
Sosyal, Duygusal ve Davranışsal Gelişimi Destekleyici Bilimsel Dayanaklı Strateji ve Yöntemler	111
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Sosyal-Duygusal Gelişim Yetersizliklerini Destekleme ve Problem Davranışlarına Müdahale	111
Bireysel Davranış Değiştirme Planı Örneği	112
Diğer Müdahale Teknikleri	113
Önemli Noktalar	114
Özet	115
Yararlanılan Kaynaklar	116

6. BÖLÜM

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU

Giriş	118
Tanımlama	121
Ayrırcı Tanı	122
Yaygın Belirtiler	123
Yaygınlık	125
Müdahale Stratejileri	126
Ailelerin Rol ve Sorumlulukları	128
De/Hb ile İlgili Türkiye'deki Mevcut Durum	130
Önemli Noktalar	131
Özet	131
Yararlanılan Kaynaklar	133

7. BÖLÜM

ÖZEL YETENEK TANIMI SINIFLAMALARI VE KURAMLARI

Giriş	136
Özel Yetenek Tanımları	136
Özel Yetenek Sınıflamaları	138
Özel Yetenek Kuramları	140
Önemli Noktalar	157
Özet	157
Yararlanılan Kaynaklar	158

8. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİLERİN ÖZELLİKLERİ VE TANILANMASI

Giriş.....	162
Özel Yeteneklilerin Özellikleri.....	162
Özel Yeteneklilerin Bilişsel Özellikleri.....	164
Özel Yetenekli Bireylerin Sosyal-Duygusal Özellikleri	166
Özel Yeteneklilerin Tanılanması.....	168
Tanılama Yöntemleri.....	169
Tanılama Süreci	173
Tanılamada Dikkat Edilmesi Gereken Önemli Hususlar.....	174
Önemli Noktalar.....	175
Özet	175
Yararlanılan Kaynaklar	177

9. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİM MODELLERİ

Giriş.....	180
Hızlandırma	180
Hızlandırma Türleri	181
Hızlandırma ile İlgili Yanlış İnanışlar	184
Hızlandırma Etkili midir?	185
Zenginleştirme.....	185
Zenginleştirme Türleri.....	187
Zenginleştirme Etkili midir?.....	188
Gruplama.....	189
Gruplama Türleri.....	189
Gruplama Etkili midir?.....	192
Önemli Noktalar.....	193
Özet	193
Yararlanılan Kaynaklar	195

10. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNDE ÖĞRETİM PROGRAMI FARKLILAŞTIRMASI

Giriş: Özel Yeteneklilerin Eğitiminin Farklılaştırılmasının Gerekçesi.....	198
Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Öğretim Programının Farklılaştırılması.....	199
Öğretim Programı Farklılaştırma Boyutları	203

Önemli Noktalar.....	213
Özet	213
Yararlanılan Kaynaklar	214

11. BÖLÜM

ÖZEL YETENEKLİLERİN SOSYAL, DUYGUSAL VE AKADEMİK GELİŞİMİ

Giriş.....	219
Üstün Zekâ Etiketini.....	219
Üstün Zekâ Etiketinin Olumlu Etkileri	220
Üstün Zekâ Etiketinin Olumsuz Etkileri.....	221
Özel Yeteneklilerin Sosyal Gelişimi	222
Özel Yeteneklilerin Akran İlişkileri.....	222
Özel Yeteneklilerin Aile İçi İlişkileri	224
Özel Yeteneklilerin Duygusal Gelişimi.....	227
Mükemmeliyetçilik	227
Depresyon.....	228
Eş Zamanlı Olmayan Gelişim	228
Benlik Algısı	229
Özel Yeteneklilerin Akademik Gelişimi	229
Çoklu Potansiyel.....	230
Motivasyon	230
Disiplin	231
Beklenmedik Başarısızlık	232
İki Kere Farklılık.....	234
Önemli Noktalar.....	235
Özet	235
Yararlanılan Kaynaklar	237

12. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ

Giriş.....	240
Türkiye'de Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanında Yapılan Yasal ve Resmi Düzenlemeler.....	240
Türk Toplumunda Üstün Zekâ Algısı	243
Türkiye'de Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Kurumlar	244
Fen Liseleri	245

Sosyal Bilimler Liseleri	246
Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri	248
Konservatuvarlar	249
Beyazıt Ford Otosan İlkokulu	250
Okul Sonrası Programlar	251
Önemli Noktalar	254
Özet	255
Yararlanılan Kaynaklar	255

13. BÖLÜM

İKİ KERE FARKLI: ÖZEL YETENEKLİ OLUP ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ YAŞAYAN BİREYLER

Örnek Olay	258
Giriş	260
Özel Yetenekli Olup Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Bireylere Genel Bir Bakış	260
Özel Yetenekli Olup Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Bireylerin Özellikleri	262
Tanılama Süreci	264
Öğretim Yöntemleri ve Stratejiler	270
Önemli Noktalar	287
Özet	287
Yararlanılan Kaynaklar	288

Yazarlar Hakkında	289
--------------------------------	-----

1. BÖLÜM

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNE GİRİŞ

Doç. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8969-7099

Anahtar Kavramlar

Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tarihçesi, Özel Öğrenme Güçlüğü'nde Sınıflandırma, Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Türkiye'deki Durumu

Amaçlar

Bu bölümün sonunda;

- Özel öğrenme güçlüğü'nün tarihçesini açıklayabilecek,
- Özel öğrenme güçlüğü'nde sınıflandırmanın nasıl gerçekleştirildiğini tanımlayabilecek,
- Özel öğrenme güçlüğü'nün Türkiye'deki durumuna yönelik bilgi sahibi olabileceksiniz.

İçindekiler

- Giriş
- Özel Güçlüğü'nün Tanımı
- Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Tarihçesi
- Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyleri Sınıflandırma
- Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Yaygınlığı
- Özel Öğrenme Güçlüğü'nde Son Gelişmeler
- Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Türkiye'deki Durumu
- Özet
- Yararlanılan Kaynaklar

GİRİŞ

Özel öğrenme güçlüğü ülkemizde henüz gelişmekte olan bir özel eğitim kategorisidir. Yaklaşık iki yüz yıllık bir geçmişi olan özel öğrenme güçlüğünde 1960'lı yıllardan itibaren dünyada ve 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak öğrenci sayılarında, özel öğrenme güçlüğü'nün tanımında ve sınıflandırmasında birçok değişikliğe gidilmiştir.

Bu bölümde özel öğrenme güçlüğü konusuna giriş yapılacaktır. Öncelikle özel öğrenme güçlüğü'nün tanımı paylaşılacaktır. Sonrasında, özel öğrenme güçlüğü'nün tarihsel gelişimine değinilerek özellikle dünyada özel öğrenme güçlüğü alanının gelişimine yön veren önemli olaylara ve bilim adamlarına değinilecektir. Ayrıca öğrenme güçlüğünde sınıflandırma ve yaygınlık konuları değerlendirilerek ülkemizde özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sıklığı konusu işlenecektir. Son olarak, ülkemizde ve dünyada özel öğrenme güçlüğü'nün gelişimi üzerinde durulacaktır.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN TANIMI

Özel öğrenme güçlüğü'nün tanımının tarihsel süreç içinde gelişimi değerlendirildiğinde diğer pek çok özel eğitim kategorisinde olduğu gibi sürekli gelişen ve değişen bir döngü içinde olduğu görülmektedir (Melekoğlu ve Çakıroğlu, 2015). Tanımın güncellenmesine yönelik en önemli yeniliklerden birisi 2013 yılında DSM-5 tanı ölçütlerinde meydana gelmiştir. Psikiyatrik bozukluklar için iki temel sınıflandırma sistemi kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi, Uluslararası Sağlık Örgütü (WHO, 2004) tarafından geliştirilen (World Health Organization) ICD (International Classification of Diseases - Hastalıkların Uluslararası Sınıflaması) sınıflandırmasıdır. İkincisi ise, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA, 2013) (American Psychiatric Association) DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı) sınıflandırmasıdır. Uluslararası Sağlık Örgütü'nün sınıflaması tüm hastalıkları kapsayan bütünsel bir sınıflandırmadır ve daha çok Avrupa ülkelerinde kullanılmaktadır. DSM ise başta Amerika'da olmak üzere Atlantik ötesindeki ülkelerde daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

DSM-5'e göre (APA, 2013) "özel öğrenme güçlüğü" (geçmişte öğrenme güçlüğü olarak kullanılırdı) "bozukluğun davranış belirtileri ile bağlantılı olan bilişsel düzeyde anormalliklerin temelini oluşturan biyolojik kökene sahip bir nöro gelişimsel bozukluktur." Bu, temel akademik becerileri kazanmada önemli güçlük çeken çocuklar için en son kullanılan terimdir. DSM-5'e göre temel akademik beceriler şunlardır:

- Kelimelerin doğru ve akıcı bir şekilde okunması
- Okuduğunu anlama
- Yazılı anlatım ve yazım
- Aritmetik hesaplama
- Matematiksel akıl yürütme

DSM-5, çocuklardaki ve ergenlerdeki “ısrarcılığı” “öğrenmede sınırlı ilerleme” olarak tanımlamaktadır (“bireyin sınıf arkadaşlarına yetişeceğine dair hiçbir kanıt yoktur” gibi). Burada anlatılmak istenen her türlü çabaya rağmen bireyin akademik başarısızlığının süreklilik göstermesidir. Yani çocuğun akademik performansının “ısrarlı ve tutarlı bir şekilde” arzu edilen seviyeye ulaşmamasıdır.

DİKKAT

DSM-4 tanı ölçütleri 2013 yılında güncellenmiştir, bu tarihten itibaren DSM-5 ölçütleri kullanılmaktadır.

Ayrıca DSM-5, öğrenme güçlüklerinin “gözlemlenebilir bazı tanımlama davranışları veya belirtileri olarak ortaya çıkması gerektiğini vurgulamıştır (Ölçüt A1-A6). Ayrıca, belirtiyeye yönelik müdahalelere rağmen (yani öğretim uyarlamaları ve desteklere rağmen) en az bir belirti 6 ay süreyle görülmeye devam etmelidir. DSM-5’e göre bu belirtiler şunlardır:

1. Hatalı veya yavaş ve zorlanarak okuma, sıklıkla kelimeleri tahmin etme veya kelimeleri seslendirmede güçlükler yaşanması.
2. Okunan metnin anlaşılmasında güçlük çekilmesi.
3. Yazımla ilgili zorluklar yaşanması.
4. Yazılı anlatımda karşılaşılan güçlükler.
5. Sayıları algılama, sayı olguları veya hesaplamaları geliştirme güçlükleri.
6. Matematiksel akıl yürütme ile ilgili zorluklar.

DSM-5’de özel öğrenme güçlüğünün teşhisinde ikinci önemli özellik ve gereklilik, belirli akademik becerilerin bireylerin performansının “ilgili yaşa ait ortalamasının çok altında” olmasıdır (Ölçüt B), ancak ortalama performansın yalnızca “olağanüstü yüksek düzeyde destek” aracılığıyla sürdürülebilir olması da özel öğrenme güçlüğünün kanıtı olabilir şeklinde belirtilmektedir. Bireyin bu yetersizlikleri, sınav notları ve test sonuçları gibi akademik performans ölçütlerinde görülür. Çeşitli derslerden veya okuldan kaçma davranışı görülebilir. “Bununla birlikte, bu ölçütlerin, bireysel olarak uygulanan, psikometrik olarak sağlam ve kültürel açıdan uygun, norma dayalı veya ölçüte dayalı akademik başarı testlerinden psikometrik kanıtlar gerektirdiği” de yine DSM-5’te vurgulanmıştır.

DSM-5, bireyin becerilerinin ortalamasının çok altında olmasının gerekliliğini tanımlarken, akademik becerilerin “belirli öğrenme bozukluğu olan ve olmayan bireyleri ayırt etmek için kullanılabilir doğal bir kesim noktası olmadığı için” bir süreklilik teşkil ettiğine dikkat çekmektedir. Yaş ortalamalarının -1.5 standart sapma altının veya 78 puanlık bir test puanının tanı kesinliğini sağlamada önemli büyüklükte olduğunu belirtmektedir. Ancak DSM-5, yaşa göre ortalamasının -1.0 ila -2.5 standart sapma aralığında belirli öğrenme güçlüklerini tanımlamak için klinik değerlendirme, akademik geçmiş, okul raporları ya da test puanlarından elde edilen diğer yakınsak kanıtların kullanılabilirliğini vurgulamaktadır.

Üçüncü ölçüt (Ölçüt C), öğrenme güçlüğü’nün erken dönemlerde “kolaylıkla farkına varılabileceğini” belirtmektedir. Ancak aynı zamanda artan öğrenme talepleri nedeniyle bazı bireylerde ileriki yıllara kadar görünmeyebileceğini belirtmektedir. Sınıflama koşulları da değişmiştir, özel öğrenme güçlüğü birincil zorluk yaşanan alan olarak belirtilmiştir:

Özel Öğrenme Güçlüğü

315.00 okumada bozukluk

315.2 yazılı anlatımda bozukluk

315.1 matematikte bozukluk

Ayrıca, bozukluklar seviyelerine göre belirlenmektedir:

Hafif: Bir veya iki akademik alana ilişkin bazı zorluklar bulunmaktadır. Ancak uygun uyarlamalar veya destek hizmetleri sunulduğunda bireyin telafi edebileceği veya iyi performans gösterebileceği kadar hafiftir.

Orta: Bir veya daha fazla akademik alanda “dikkat çekici” zorluklar vardır, böylelikle birey, okul yılı boyunca özel ve aralıksız yoğun öğretime tabi tutulmadan yeterince başarılı olamayacaktır. Günün en azından bir kısmı için, okulda, evde veya işte etkinlikleri doğru ve verimli bir şekilde tamamlamak için bazı uyarlamalar gerekli olabilir.

Ağır: Çeşitli akademik alanları etkileyen becerilerin öğrenilmesinde yaşanan zorluklar görülür, buna bağlı olarak bireyin, okul yıllarının çoğunda devam eden bireyselleştirilmiş ve özel olarak hazırlanmış öğretim olmadan bu becerileri öğrenme olasılığı düşüktür. Uygun uyarlama ve/veya hizmetler olsa bile, birey etkinlikleri etkin bir şekilde tamamlayamayabilir.

DİKKAT

Özel öğrenme güçlüğü DSM-5’teki değişikliklere bağlı olarak hafif, orta ve ağır olmak üzere üç seviyeye ayrılmıştır.